

Sygn. akt III AUa 225/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak (spr.)
Sędziowie:	SA Grażyna Horbulewicz SA Bożena Grubba
Protokolant:	sekr. sądowy Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2017 r. w Gdańsku

sprawy J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do świadczenia przedemerytalnego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 listopada 2016 r., sygn. akt VIII U 1218/16

oddala apelację.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Czyżak SSA Grażyna Horbulewicz

Sygn. akt III AUa 225/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20.4.2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonemu J. S. prawa do świadczenia przedemerytalnego, wskazując w uzasadnieniu decyzji, że z przedłożonego świadectwa pracy wystawionego dnia 4.3.2015 r. przez (...) sp. z o.o. w G. wynika, że stosunek pracy ustał w wyniku upływu czasu, na który umowa była zawarta – zatem stosunek pracy nie został rozwiązany z przyczyn dotyczących zakładu pracy w rozumieniu przepisów ustawy

z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W związku z powyższym brak jest podstaw prawnych do przyznania świadczenia przedemerytalnego.

J. S. odwołał się od powyższej decyzji, wskazując że (...)

sp. z o.o. upadła. Podniósł również, że dysponuje zwykłym świadectwem pracy, a jako dowód niewypłacalności wskazał wypłatę z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy podtrzymał argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gdańsku – VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23 listopada 2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. S. prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 6 kwietnia 2016 r. (pkt I) oraz stwierdził, że pozwany organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w sprawie (pkt II), sygn. akt VIII U 1218/16.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

Ubezpieczony J. S. urodził się w 25.5.1952 r. W dniu 5.4.2016 r. złożył w organie rentowym wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego. Na dzień rozwiązania stosunku pracy udokumentował łącznie 35 lat okresów stażowych.

Wnioskodawca od dnia 2.4.2015 r. był zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy w G. z prawem do zasiłku dla bezrobotnych od 2.4.2015 r. do 31.3.2016 r. Okres 6 miesięcy pobierania zasiłku dla osób bezrobotnych przez ubezpieczonego upłynął w dniu 2.10.2015 r. W okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych ubezpieczony nie odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych.

W okresie od 14.2.2014 r. do 28.2.2015 r. J. S. był zatrudniony w (...) sp. z o.o. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku pracownika ochrony. Stosunek pracy ustał z upływem okresu, na jaki umowa została zawarta.

Jako pracownik (...) sp. z o.o. ubezpieczony wykonywał obowiązki w Prokuraturze Rejonowej w Kartuzach. Od połowy listopada 2014 r. nie było kontaktu z pracodawcą. Oprócz ubezpieczonego zatrudnionych było 3 pracowników, z których jeden był zatrudniony na takich samych warunkach, co wnioskodawca, z kolei z dwójgiem pozostałych zakład wypowiedział umowę o pracę z przyczyn leżących po stronie spółki,

Będąc zatrudnionym w (...) sp. z o.o. ubezpieczony nie otrzymał wynagrodzenia za miesiące październik oraz listopad w 2014 r. Z miesiące grudzień 2014 r. - luty 2015 r. otrzymał świadczenia pracownicze należne od pracodawcy (...) sp. z o.o. z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

(...) sp. z o.o. pismem z dnia 18 lutego 2015 r. złożyła w Sądzie Rejonowym Gdańsk-Północ w Gdańsku wniosek o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację jej majątku. Postanowieniem z dnia 8.4.2015 r. w sprawie o sygn. VI GU 52/15 Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, VI Wydział Gospodarczy oddalił wniosek dłużnika.

Sąd Rejonowy ustalił, że na dzień złożenia wniosku dłużnik wykazywał zobowiązania wobec kontrahentów na kwotę 48 559,65 zł; ZUS, Urzędu Skarbowego, PFRON-u na łączną kwotę 1 011 634,24 zł; zobowiązania w związku z zatrudnieniem osób na łączną kwotę 474 307,77 zł. Dłużnik wskazywał, że posiada należności na łączną kwotę 13 003,81 zł, nie posiada majątku rzeczowego ani środków pieniężnych. Przeciwno niemu zostały wystawione tytuły wykonawcze, a także toczą się postępowania egzekucyjne.

Sąd Rejonowy wskazał nadto w treści uzasadnienia przedmiotowego postanowienia, że jakkolwiek nie zachodzą wątpliwości, iż dłużnik jest niewypłacalny, brak jest podstaw

do ogłoszenia jego upadłości wobec brzmienia art. 13 ustawy z dnia 8 lutego 2003 r. – Prawa upadłościowego (Dz. U. z 2015 r. poz. 233 t.j. ze zm.), w świetle którego sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania. Sąd Rejonowy stwierdził, że całokształt okoliczności przedstawionych przez dłużnika wskazuje, iż nie posiada on majątku niezbędnego na zaspokojenie kosztów postępowania oraz zaspokojenie wierzycieli chociażby w minimalnym stopniu.

Stan faktyczny Sąd I instancji ustalił w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach rentowych oraz w toku postępowania przed Sądem. Żadna ze stron nie kwestionowała przedmiotowej dokumentacji, a i Sąd z urzędu nie znalazł jakichkolwiek podstaw, aby odmówić im wiarygodności.

Sąd oparł się ponadto na zeznaniach ubezpieczonego J. S. w charakterze strony, albowiem ocenił je jako autentyczne, spójne i korespondujące z pozostałym zebranych w sprawie materiałem dowodowym.

Przechodząc do rozważań merytorycznych Sąd Apelacyjny przytoczył, że zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.), zwanej dalej ustawą przedemerytalną, ustawa ta określa warunki nabywania i utraty prawa do świadczeń przedemerytalnych. Przesłanki nabycia prawa do tego świadczenia zostały szczegółowo uregulowane w art. 2 ust. 1 tej ustawy. Wśród nich, art. 2 ust. 1 pkt 2 wskazuje, że prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która: do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016 r., poz. 645 t.j), zwanej dalej "ustawą o promocji zatrudnienia", w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna oraz posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn

W myśl art. 2 ust. 2 ustawy za okres uprawniający do emerytury, o którym mowa w ust. 1, uważa się okres ustalony zgodnie z przepisami art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.).

Zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie określonej w ust. 1 po upływie co najmniej 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, jeżeli osoba ta spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) nadal jest zarejestrowana jako bezrobotna;
- 2) w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;
- 3) złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 6-miesięczny okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Przenosząc powyższe przepisy na realia niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy wskazał, że jedyną okolicznością sporną pomiędzy stronami było ustalenie, czy została spełniona przesłanka z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, mianowicie, czy rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło z przyczyn dotyczących zakładu pracy w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia.

Definicja legalna "przyczyn dotyczących zakładu pracy" została uregulowana w art. 2 ust. 1 pkt 29 lit. a-d ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia (Dz. U. z 2016 r., poz. 645 t.j.), gdzie wskazano, iż ilekroć jest mowa o przyczynach dotyczących zakładu pracy oznacza to:

a) rozwiązanie stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn niedotyczących pracowników, zgodnie z przepisami o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników lub zgodnie z przepisami kodeksu pracy, w przypadku rozwiązania stosunków pracy lub stosunku służbowego z tych przyczyn u pracodawcy zatrudniającego mniej niż 20 pracowników,

b) rozwiązanie stosunków pracy lub stosunku służbowego z powodu ogłoszenia upadłości pracodawcy, jego likwidacji lub likwidacji stanowiska pracy z przyczyn ekonomicznych, organizacyjnych, produkcyjnych albo technologicznych,

c) wygaśnięcie stosunku pracy lub stosunku służbowego w przypadku śmierci pracodawcy lub, gdy odrębne przepisy przewidują wygaśnięcie stosunku pracy lub stosunku służbowego w wyniku przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę i niezaproponowania przez tego pracodawcę nowych warunków pracy i płacy,

d) rozwiązanie stosunku pracy przez pracownika na podstawie art. 55 § 11 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.) z uwagi na ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków wobec pracownika.

Oceniając całokształt zebranego w sprawie materiału dowodowego, w kontekście brzmienia powyższych regulacji, Sąd Okręgowy ustalił, że faktyczne rozwiązanie stosunku pracy z J. S. wiązało się z przyczynami leżącymi po stronie pracodawcy. Ubezpieczony zawarł stosunek pracy do 28.2.2015 r., a już co najmniej od października 2014 r. nie otrzymywał wynagrodzenia od pracodawcy, od grudnia 2014 r. otrzymując świadczenia pracownicze z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Sąd

I instancji zważył w tym kontekście, że zgodnie z art. 11 ustawy z dnia z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1256 t.j.), w razie niewypłacalności pracodawcy są zaspokajane roszczenia pracowników, o których mowa w art. 10, a także byłych pracowników oraz uprawnionych

do renty rodzinnej członków rodziny zmarłego pracownika lub zmarłego byłego pracownika. W świetle zaś art. 11 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1 tej ustawy, w razie niewypłacalności pracodawcy niezaspokojone roszczenia pracownicze, zwane dalej "roszczeniami", podlegają zaspokojeniu ze środków Funduszu. Zaspokojeniu ze środków Funduszu podlegają należności główne

z tytułu wynagrodzenia za pracę.

Ponadto, jak wynika z ustaleń Sądu Rejonowego w Gdańsku, już na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (18.2.2015 r.) (...) sp. z o.o. była niewypłacalna,

nie tylko nie była w stanie pokryć kosztów postępowania upadłościowego, ale również

– jak wynika z niekwestionowanych ustaleń sądu upadłościowego - Sądu Rejonowego

w G. – nie była w stanie pokryć należności wierzycieli w stopniu choćby minimalnym, wyznaczającym sens przeprowadzania postępowania upadłościowego. Co więcej, w stosunku do niej prowadzono już wtedy szereg postępowań egzekucyjnych. Znamienną dla Sądu Okręgowego była przede wszystkim okoliczność, że Sąd Rejonowy oddalił wnioski (...) sp. z o.o. wyłącznie z uwagi na treść art. 13 ustawy – prawa upadłościowego.

Sąd I instancji miał nadto na uwadze, że jak zgodnie podkreśla się w judykaturze, świadczenia przedemerytalne mają charakter wyjątkowy. Przysługiwać mają bowiem osobom o długim stażu pracy, które nie z własnej winy straciły pracę i z racji swojego wieku nie mają możliwości znalezienia nowego zatrudnienia, a nie spełniają jeszcze warunków do przejścia na emeryturę (por. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21.4.2016 r. w sprawie o sygn. III AUa 642/15, publ. Lex nr 2100028).

Całokształt powyższych okoliczności skłonił Sąd Okręgowy do uznania, że zakład pracy (...) sp. z o.o. był niewypłacalny co najmniej od grudnia 2014 r., rozwiązywał z pracownikami stosunki pracy, nie wypłacał wynagrodzeń, wykazywał zobowiązania wobec kontrahentów oraz instytucji publicznych. Sąd zatem nie miał wątpliwości, że faktycznymi okolicznościami, z powodu których ustał stosunek pracy wnioskodawcy, były przyczyny leżące po stronie zakładu pracy w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Rozwiązanie stosunku pracy jedynie zbiegło się w czasie z upływem okresu, na który umowa została zawarta, w rzeczywistości zaś jego przyczyną była fatalna sytuacja finansowa pracodawcy trwająca od grudnia 2014 r., a więc na długo przed upływem tego okresu.

Reasumując, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i całokształt okoliczności sprawy wskazuje, w ocenie Sądu I instancji, że ubezpieczony J. S. spełnił wszystkie wynikające z przepisów ustawy przedemerytalnej warunki do przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego, bowiem w sposób nie budzący wątpliwości udowodnił, iż sporne rozwiązanie z nią umowy o pracę nastąpiło z przyczyn leżących po stronie pracodawcy.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami prawa, w pkt I wyroku zmienił zaskarżoną decyzję pozwanego organu i przyznał ubezpieczonemu prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 6 kwietnia 2016 r., tj. od dnia następnego po dniu złożenia wniosku o świadczenie.

W pkt II wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że pozwany organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, z uwagi na fakt, że dopiero przeprowadzone postępowanie przed Sądem, w tym przedstawione dowody w postaci dokumentów i zeznań ubezpieczonego, wykazały rozwiązanie umowy o pracę z przyczyn dotyczących pracodawcy.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zarzucając

1. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie przepisu: art. 2 ust. 1 pkt. 2 i pkt 6 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004r. o świadczeniach przedemerytalnych poprzez przyjęcie, że wnioskodawca spełnia ustawowe przesłanki uzasadniające przyznanie mu prawa do świadczenia przedemerytalnego poczynając od dnia następnego po dniu złożenia wniosku (tj. od 6 kwietnia 2016 r.), a w szczególności:

- przez przyjęcie iż stosunek pracy wnioskodawcy ustał w dniu 28.02.2015 r. z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r.

o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy i przepisów ustawy z dnia 13 marca 2003 r.

o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, podczas gdy ustał z upływem czasu, na jaki umowa była zawarta.

- przez przyjęcie, że skoro nastąpiła niewypłacalność pracodawcy, to zostały spełnione przesłanki uzasadniające przyznanie ubezpieczonemu prawa do świadczenia przedemerytalnego na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, podczas gdy w przypadku niewypłacalności pracodawcy właściwy jest przepis art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, który przewiduje wymóg posiadania 39 lat stażu pracy, oprócz odpowiedniego rozwiązania stosunku pracy;

2. naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. polegającego na braku wszechstronnego rozważenia materiału, co doprowadziło do sprzecznych istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

Wskazując na powyższe zarzuty, pozwany wniósł o uwzględnienie apelacji i zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie I i oddalenie odwołania skarżącego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania

przez Sąd I instancji oraz o zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego podlega oddaleniu. Stwierdzić należy, że zasadne okazały się niektóre z podniesionych w niej zarzutów. Niemniej jednak, mając na uwadze wyniki uzupełniającego postępowania dowodowego przeprowadzonego w trybie art. 382 k.p.c. przez Sąd Apelacyjny, brak było podstaw do uchylenia bądź zmiany zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem niniejszej sprawy była ocena prawidłowości stanowiska organu rentowego o odmowie przyznania J. S. prawa do świadczenia przedemerytalnego na podstawie ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. Nr 120, poz. 1252).

Ustalenie faktyczne poczynione przez Sąd I instancji we wskazanym powyżej zakresie są prawidłowe, ale niepełne. Sąd Okręgowy, podobnie jak organ rentowy, pominął ustalenie okoliczności, iż po powrocie ze służby wojskowej J. S. pracował

od 15 grudnia 1972 r. 28 października 1974 r. (tj. do dnia poprzedzającego przekazaniu mu gospodarstwa rolnego) w gospodarstwie rolnym rodziców. Wyjaśnić przy tym należy,

że za okres uprawniający do emerytury, o którym mowa w ust. 1, uważa się

– jak stanowi art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych – okres ustalony zgodnie z przepisami art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Nadto, Sąd I instancji błędnie przyjął, iż prawo ubezpieczonego do świadczenia przedemerytalnego należy ocenić przez pryzmat art. 2 ust. 1 pkt 2, zamiast prawidłowo

– art. 2 ust. 1 pkt 6 – ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Celem postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym, przy czym prawidłowa ocena prawna, może być dokonana jedynie

na podstawie właściwie ustalonego stanu faktycznego sprawy, którego kontrola poprzedzać musi ocenę materialno-prawną. Jeżeli bowiem Sąd I instancji błędnie ustalili kluczowe

dla rozstrzygnięcia fakty, to nawet przy prawidłowej interpretacji stosowanych przepisów prawa materialnego, wydany wyrok nie będzie odpowiadał prawu. Innymi słowy, subsumcja nieodpowiadających prawdzie przedmiotowo istotnych ustaleń faktycznych skutkuje naruszeniem prawa materialnego.

Kognicja sądu drugiej instancji obejmuje rozpoznanie sprawy w taki sposób, w jaki mógł i powinien rozpoznać sprawę sąd pierwszej instancji, dlatego sąd ten nie może poprzestać jedynie na zbadaniu zarzutów apelacyjnych, lecz powinien poczynić własne ustalenia i ocenić je przez zastosowanie prawa materialnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2013 r., I UK 555/12, LEX nr 1383249).

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny przeprowadził uzupełniające postępowanie dowodowe na okoliczność pracy J. S. od 15 grudnia 1972 r.

do 28 października 1974 r. w gospodarstwie rolnym rodziców

Wskazaną powyżej okoliczność J. S. powołał w kwestionariuszu dotyczącym okresów składkowych i nieskładkowych (k. 3 akt rentowych ZUS). Potwierdziły ją zeznania ubezpieczonego złożone na rozprawie apelacyjnej, którym Sąd II instancji dał wiarę, jako że były spontaniczne, szczere, wewnętrznie spójne i logiczne.

I tak, stwierdzić należy, że po odbyciu służby wojskowej w obronie terytorialnej, ubezpieczony aż do czasu przekazania mu gospodarstwa rolnego, pracował na gospodarstwie rolnym rodziców. Gospodarstwo miało powierzchnię 14,85 ha. Uprawiano w nim ziemniaki, owiec i żyto. Jeśli chodzi o inwentarz, to gospodarstwo dysponowało jednym koniem, hodowano wówczas ok. 5 sztuk bydła oraz 12-14 sztuk trzody chlewnej. Ubezpieczony mieszkał z matką, ojcem i siostrą.

Ojciec ubezpieczonego w analizowanym okresie pracował jako stróż. Była to praca zmianowa. Poza czasem pracy ojciec J. S. pracował w gospodarstwie. Natomiast siostra wnioskodawcy w 1972 r. ukończyła 18 lat i rozpoczęła pracę. Ubezpieczony ożenił się w czerwcu 1976 r. Do jego obowiązków należało m. in. oranie, sianie zboża, sadzenie i zbieranie ziemniaków, obrządek zwierząt.

Przenosząc powyższe na grunt przepisów prawa w pierwszej kolejności należy przypomnieć, iż stosownie do treści art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS

przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,

2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,

3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Warunkiem wystarczającym dla uznania spornego okresu pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r. jest jedynie wykazanie, że praca w gospodarstwie świadczona była stale i co najmniej w wymiarze czasu pracy określonym w art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS tj. połowie pełnego wymiaru czasu pracy.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że w judykaturze utrwalił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności:

1) wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz

2) czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie - por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96 (OSNAPiUS 1997, nr 23, poz. 473); z dnia 13 stycznia 1998 r., II UKN 433/97 (OSNAPiUS 1998, nr 22, poz. 668); z dnia 13 listopada 1998 r., II UKN 299/98 (OSNAPiUS 1999, nr 24, poz. 799); z dnia 10 maja 2000 r., II UKN 535/99 (OSNAPiUS 2001, nr 21, poz. 650); z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 (OSNPUSiSP 2003, nr 7, poz. 186) – por. K. Antonów (red.), M. Bartnicki, B. Suchacki, Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz., ABC 2009.

Stosownie do treści art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) za domownika uznaje się osobę bliską rolnikowi, która:

a) ukończyła 16 lat,

b) pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,

c) stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny wskazuje, iż wiarygodne zeznania ubezpieczonego dały podstawy do przyjęcia, że J. S., po ukończeniu 16 roku życia, wykonywał od 15 grudnia 1972 r. do 28 października 1974 r. pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze, który pozwala na uwzględnienie tego czasu do jego okresów składkowych. Istota jego działań jako domownika sprowadzała się wówczas do pomocy rolnikowi w prowadzeniu gospodarstwa. Były to zarówno prace polowe, jak również prace przy hodowli zwierząt. Podkreślenia wymaga przy tym, że nie ma przeszkód do uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym, gdy praca ta nie była codziennie wykonywana, jednakże wnioskodawca był gotów codziennie ją wykonywać w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie, tj. był dyspozycyjny w tym zakresie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, uwzględniając rozmiar gospodarstwa, ilość inwentarza, zakres prowadzonych prac, jak również fakt, że w omawianym okresie prace te wykonywał co do zasady ubezpieczony, a jego ojciec jedynie poza czasem pracy jako stróż, uzasadnione jest przyjęcie, że J. S. wykonywał czynności rolnicze w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że organ rentowy uwzględnił ubezpieczonemu okres uprawniający do emerytury wynoszący 38 lat, 8 miesięcy i 11 dni. Doliczenie do niego, na zasadach wynikających z art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przypadającego przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, powoduje, że ubezpieczony niewątpliwie legitymuje się wymaganym przez art. 2 ust. 1 pkt 6 okresem uprawniającym do emerytury, wynoszącym co najmniej 39 lat.

Sąd Okręgowy błędnie oceniał prawo ubezpieczonego do świadczenia przedemerytalnego w oparciu o art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Rację ma w tym zakresie organ rentowy, który w apelacji podniósł, że w przypadku niewypłacalności pracodawcy właściwy jest przepis art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rozwiązanie stosunku pracy lub stosunku służbowego, z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiadała okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 34 lata dla kobiet i 39 lat dla mężczyzn.

Kwestia niewypłacalności pracodawcy została prawidłowo ustalona przez Sąd Okręgowy, a jedynie błędnie zakwalifikowana jako przyczyna dotycząca zakładu pracy w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Sąd I instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu I instancji poczynione w tym zakresie, nie widząc w związku z tym potrzeby ich powielania

Przypomnieć jedynie można, że, jak wynika z ustaleń Sądu Rejonowego w Gdańsku, już na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (18.2.2015 r.) (...) sp. z o.o. była niewypłacalna, nie tylko nie była w stanie pokryć kosztów postępowania upadłościowego, ale również nie była w stanie pokryć należności wierzycieli w stopniu choćby minimalnym, wyznaczającym sens przeprowadzania postępowania upadłościowego. Sąd Rejonowy oddalił wniosek (...) sp. z o.o. o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ustawy – Prawo upadłościowe tj. w związku z tym, że majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania.

Stosownie natomiast do treści art. 3 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (j.t. Dz. U. z 2016 r., poz. 1256 ze zm.), do którego odsyła art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, niewypłacalność pracodawcy, o której mowa w art. 2 ust. 1, zachodzi, gdy sąd upadłościowy lub restrukturyzacyjny, na podstawie przepisów Prawa upadłościowego lub Prawa restrukturyzacyjnego, wyda

postanowienie o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości pracodawcy, jeżeli jego majątek nie wystarcza lub jedynie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania;

W związku z powyższym, zarzut apelacji zgodnie z którym błędnie jest ustalenie, iż stosunek pracy wnioskodawcy ustał w dniu 28.02.2015 r. z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy i przepisów ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, ocenić należy jako nieaktualny.

Nawiązując natomiast do okoliczności, iż – zdaniem pozwanego – stosunek pracy ubezpieczonego ustał z upływem czasu, na jaki umowa była zawarta, Sąd odwoławczy wskazuje, że w rozpoznawanej sprawie warunek ustawy rozwiązywania stosunku pracy

z powodu niewypłacalności pracodawcy należało uznać za spełniony. Niezależnie bowiem od formy rozwiązania stosunku pracy, dla celów ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, istotne jest badanie, jakie faktycznie były przyczyny utraty zatrudnienia. Ważne, aby pracownik utracił zatrudnienie oparte na umowie o pracę w wyniku okoliczności dotyczących pracodawcy, bądź z powodu likwidacji, bądź z powodu niewypłacalności.

W sytuacji, gdy pracodawca traci faktycznie możliwość zatrudnienia pracownika z uwagi na brak środków finansowych na wypłatę mu wynagrodzenia warunek, wymagany przez ustawę należy uznać za spełniony.

Sąd Apelacyjny w składzie obecnym nie podziela poglądu, że przez rozwiązanie stosunku pracy, w rozumieniu przepisu art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r.

o świadczeniach przedemerytalnych, należy rozumieć jedynie rozwiązanie umowy o pracę na czas nieokreślony. Ustawodawca nie zawarł w przepisach ustawy takiego warunku. Rozwiązanie umowy o pracę na czas określony z upływem terminu, na który została zawarta nie wyklucza ustalenia, że rozwiązanie umowy nastąpiło z powodu niewypłacalności pracodawcy (por. analogicznie uzasadnienie wyroku SN z dnia 26 października 2016 r., II UK 375/15, LEX nr 2177088). Stan faktyczny sprawy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie pozostawia wątpliwości, że stosunek pracy ubezpieczonego uległ rozwiązaniu z uwagi na niewypłacalność pracodawcy, który – jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji - co najmniej od października 2014 r. nie wypłacał wnioskodawcy wynagrodzenia, wnioskodawca od grudnia 2014 r. otrzymywał świadczenie pracownicze z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Jeśli natomiast chodzi o przesłankę stażową, tj. legitymowania się co najmniej 39-letnim okresem uprawniającym do emerytury, omówione powyżej wyniki uzupełniającego postępowania dowodowego przed Sądem odwoławczym prowadzą do nie budzącego wątpliwości ustalenia, że wnioskodawca warunek ten spełnia.

W tym stanie rzeczy, pomimo niezaprzeczalnych błędów popełnionych przez Sąd I instancji zarówno w sferze ustaleń faktycznych, jak i właściwej ich subsumcji pod normy prawa materialnego, zaskarżony wyrok ostatecznie okazała się prawidłowy.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego na podstawie art. 385 k.p.c., jak w sentencji wyroku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Grażyna Horbulewicz SSA Bożena Grubba